

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 6

ТЕМА ЗАНЯТТЯ: АНАЛІЗ РОБОТИ ПІДЖИВЛЮВАЧІВ ВОДОПРОВІДНОЇ МЕРЕЖІ

Мета заняття: виробити вміння й навички аналізувати режими роботи насосних станцій за результатами гідравлічних розрахунків водопровідної мережі, опанувати здібності застосування результатів гідравлічних розрахунків для аналізу зміни продуктивності підживлювачів та забезпечення оптимальних режимів транспортування води.

Задача. Водопровідна мережа характеризується даними, які показані на рис. 13. Вода в мережу подається трьома насосними станціями, які обладнані насосами марки Д500-65 з характеристиками, що описуються залежністю

$$H = 84,49 - 0,00098Q^2.$$

Крім розбору води з мережі безпосередньо, частина води надходить у дві напірні місткості на промислових підприємствах, одна з яких знаходиться на висоті H_5 від вісі найнижчої насосної станції, а друга на висоті H_6 . Позначки вісів насосів насосних станцій дорівнюють відповідно Z_1, Z_2, Z_3 . Скласти систему рівнянь для визначення подач кожної насосної станції і витрат, які будуть надходити в резервуари Р1 і Р2. Чисельні значення величин, що характеризують роботу мережі, прийняти по додатку А.

Приклад розв'язування задачі

Нехай чисельні величини характеристик мережі будуть такими:

$Z_1 = 90$ м, $Z_2 = 68$ м, $Z_3 = 78$ м, $H_5 = 60$ м, $H_6 = 51$ м, $q_1 = 25$ л/с, $q_2 = 15$ л/с, $q_3 = 25$ л/с, $q_4 = 9$ л/с, $q_5 = 10$ л/с, $q_6 = 11$ л/с, $q_7 = 5$ л/с, $q_8 = 6$ л/с, $q_9 = 8$ л/с, $q_{10} = 7$ л/с, $S_1 = 0,0002$ (для Q в л/с), $S_2 = 0,0001$, $S_3 = 0,00015$, $S_6 = 0,0005$, $S_7 = 0,001$.

Необхідно рівняння для визначення подач насосних станцій і витрат, що будуть надходити в напірні резервуари, можна скласти, якщо скористатися рівняннями зовнішньої ув'язки. З цією метою вибираємо довільну точку **О** (рис. 1) і з'єднуємо її з кожною з насосних станцій та з кожним резервуаром (пунктирні лінії).

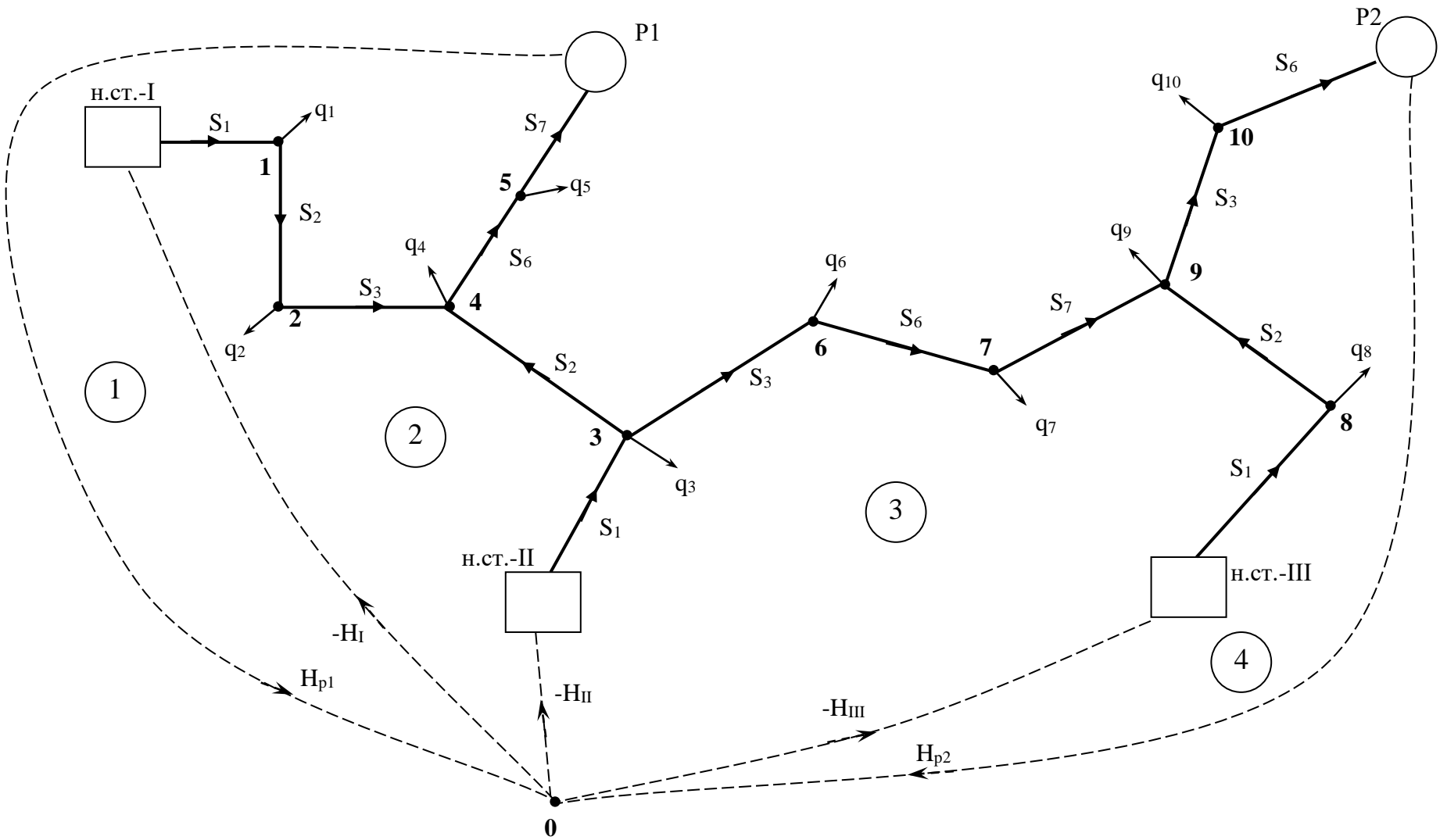

Рисунок 1 – Схема розподілу потоків і витрат води у водопровідній мережі

В загальному вигляді ці рівняння будуть мати вигляд:

$$\left\{ \begin{array}{l} H_I - S_1 Q_I^2 - S_2 (Q_I - q_1)^2 - S_3 (Q_I - q_1 - q_2)^2 - S_6 (Q_{p1} + q_5)^2 - S_7 Q_{p2}^2 - H_{p1} = 0, \\ H_{II} - S_1 Q_{II}^2 - S_2 (Q_{II} - q_3 - q_{3-6})^2 + S_3 (Q_I - q_1 - q_2)^2 + S_2 (Q_I - q_1)^2 - S_1 Q_I^2 - H_1 = 0, \\ H_{III} - S_1 Q_{III}^2 - S_2 (Q_{III} - q_8)^2 + S_7 (q_8 + q_9 + q_{10} + Q_{p2} - Q_{III})^2 - \\ - S_6 (q_7 + q_8 + q_9 + q_{10} + Q_{p2} - Q_{III})^2 - S_3 (q_6 + q_7 + q_8 + q_9 + q_{10} + Q_{p2} - Q_{III})^2 - \\ - S_1 Q_{II}^2 - H_{II} = 0, \\ H_{p2} + S_6 Q_{p2}^2 + S_3 (Q_{p2} + q_{10})^2 + S_2 (Q_{III} - q_8)^2 + S_1 Q_{III}^2 - H_{III} = 0, \\ Q_I + Q_{II} + Q_{III} - Q_{p1} - Q_{p2} - \sum_1^{10} q_i = 0, \end{array} \right.$$

Підставимо в ці рівняння чисельні величини та спростимо їх.

Перше рівняння:

$$H_I - 0,0002 \times Q_I^2 - 0,0001 (Q_I^2 - 2 \times 25 Q_I + 25^2) - 0,00015 (Q_I^2 - 2 \times 40 Q_I + 40^2) - \\ - 0,0005 (Q_{p1}^2 + 2 \times 10 Q_{p1} + 100) - 0,001 Q_{p1}^2 - H_5 = 0,$$

$$H_I - 0,0002 \times Q_I^2 - 0,0001 Q_I^2 + 0,005 Q_I - 0,0625 - 0,00015 Q_I^2 + \\ + 0,012 Q_I - 0,24 - 0,0005 Q_{p1}^2 - 0,01 Q_{p1} - 0,05 - 0,001 Q_{p1}^2 - H_5 = 0,$$

Виразимо всі напори та висоти резервуарів відносно вісі найнижчої насосної станції. Тоді відповідні напори насосних станцій стануть рівними:

$$H'_I = H_I + \Delta Z_1 = H_I + (Z_1 - Z_2) = 84,49 + 0,00098 Q_I^2 + 90 - 68 = 106,49 - 0,00098 Q_I^2,$$

$$H'_{II} = H_{II} + \Delta Z_2 = H_{II} + 0 = 84,49 - 0,00098 Q_{II}^2,$$

$$H'_{III} = H_{III} + \Delta Z_3 = H_{III} + (Z_3 - Z_2) = 84,49 - 0,00098 Q_{III}^2 + 78 - 68 = 94,49 - 0,00098 Q_{III}^2.$$

Підставимо величини напорів у перше рівняння:

$$106,49 - 0,00098 Q_I^2 - 0,00045 Q_I^2 + 0,017 Q_I - 0,3525 - 0,0015 Q_{p1}^2 - 0,01 Q_{p1} - 60 = 0.$$

Тоді в кінцевому вигляді перше рівняння буде таким:

$$46,14 - 0,00143 Q_I^2 + 0,017 Q_I - 0,0015 Q_{p1}^2 - 0,01 Q_{p1} = 0.$$

Спростимо друге рівняння:

$$H_{II} - 0,0002 Q_{II}^2 - 0,0001 (Q_{II} - q_3 - q_6 - q_7 - q_8 - q_9 - q_{10} - Q_{p2} + Q_{III})^2 +$$

$$+ 0,00015 (Q_I - q_1 - q_2)^2 + 0,0001 (Q_I - q_1)^2 - 0,0002 Q_I^2 - H_I = 0,$$

$$84,49 - 0,00098 Q_{II}^2 - 0,0002 Q_{II}^2 - 0,0001 (Q_{II} - 25 - 11 - 5 - 6 - 8 - 7 - Q_{p2} + Q_{III})^2 +$$

$$+ 0,00015 (Q_I - 25 - 15)^2 + 0,0001 (Q_I - 25)^2 - 0,0002 Q_I^2 - 51 = 0,$$

$$33,49 - 0,00118 Q_{II}^2 - 0,0001 (Q_{II} - 62 - Q_{p2} + Q_{III})^2 + 0,00015 (Q_I^2 - 80 Q_I + 1600) +$$

$$+ 0,0001 (Q_I^2 - 50 Q_I + 625) - 0,0002 Q_I^2 = 0,$$

$$33,49 - 0,00118 Q_{II}^2 - 0,0001 (Q_{II}^2 - 62 Q_{II} - Q_{II} Q_{p2} + Q_{II} Q_{III} - 62 Q_{II} +$$

$$+ 3844 + 62 Q_{p2} - 62 Q_{III} - Q_{II} Q_{p2} + 62 Q_{p2} + Q_{p2}^2 - Q_{p2} Q_{III} + Q_{II} Q_{III} -$$

$$- 62 Q_{III} - Q_{III} Q_{p2} + Q_{III}^2) + 0,00015 Q_I^2 - 0,012 Q_I + 0,24 + 0,0001 Q_I^2 -$$

$$- 0,005 Q_I + 0,0625 - 0,0002 Q_I^2 = 0,$$

$$33,79 - 0,00118 Q_{II}^2 - 0,0001 (Q_{II}^2 - 124 Q_{II} - 2 Q_{II} Q_{p2} + 2 Q_{II} Q_{III} + 3844 +$$

$$+ 124 Q_{p2} - 124 Q_{III} + Q_{p2}^2 - 2 Q_{p2} Q_{III} + Q_{III}^2) - 0,00005 Q_I^2 - 0,017 Q_I = 0,$$

$$33,79 - 0,00118 Q_{II}^2 - 0,0001 Q_{II}^2 + 0,0124 Q_{II} + 0,0002 Q_{II} Q_{p2} - 0,0002 Q_{II} Q_{III} -$$

$$- 0,38 - 0,0124 Q_{p2} + 0,0124 Q_{III} - 0,0001 Q_{p2}^2 + 0,0002 Q_{p2} Q_{III} - 0,0001 Q_{III}^2 -$$

$$- 0,00005 Q_I^2 - 0,017 Q_I = 0.$$

В кінцевому вигляді друге рівняння буде таким:

$$33,41 - 0,00128 Q_{II}^2 + 0,0124 Q_{II} + 0,0002 Q_{II} Q_{p2} - 0,0002 Q_{II} Q_{III} - 0,0124 Q_{III} -$$

$$- 0,0001 Q_{p2}^2 + 0,0002 Q_{p2} Q_{III} - 0,0001 Q_{III}^2 - 0,00005 Q_I^2 - 0,017 Q_I = .$$

Спростимо третє рівняння

$$\begin{aligned}
& H_{III} - 0,0002 Q_{III}^2 - 0,0001 (Q_{III} - 8)^2 + 0,001(6 + 8 + 7 + Q_{p2} - Q_{III})^2 - \\
& - 0,0005 (5 + 6 + 8 + 7 + Q_{p2} - Q_{III})^2 - 0,00015 (11 + 5 + 6 + 8 + 7 + Q_{p2} - Q_{III})^2 - \\
& - 0,0002 Q_{II}^2 - H_{II} = 0,
\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
& 94,49 - 0,00098 Q_{III}^2 - 0,0001(Q_{III}^2 - 16Q_{III} + 64) + 0,001 (21 + Q_{p2} - Q_{III})^2 - \\
& - 0,0005 (26 + Q_{p2} - Q_{III})^2 - 0,00015 (37 + Q_{p2} - Q_{III})^2 - 0,0002 Q_{II}^2 - 84,49 + \\
& + 0,00098 Q_{II}^2 = 0,
\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
& 10 - 0,00098 Q_{III}^2 - 0,0001 Q_{III}^2 - 0,0016Q_{III} - 0,0064 + 0,001 (441 + 42Q_{p2} - \\
& - 2Q_{p2} Q_{III} - 42Q_{III} + Q_{p2}^2 + Q_{III}^2) - 0,0005 (676 + 52Q_{p2} - 2Q_{p2}Q_{III} - \\
& - 52Q_{III} + Q_{p2}^2 + Q_{III}^2) - 0,00015 (1369 + 74Q_{p2} - 74Q_{III} - 2Q_{p2} Q_{III} + \\
& + Q_{p2}^2 + Q_{III}^2) + 0,00078 Q_{II}^2 = 0,
\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
& 9,99 - 0,00108 Q_{III}^2 - 0,0016Q_{III} + 0,441 + 0,042Q_{p2} - 0,002Q_{p2} Q_{III} - 0,042Q_{III} + \\
& + 0,001Q_{p2}^2 + 0,001 Q_{III}^2 - 0,338 - 0,026Q_{p2} + 0,001Q_{p2}Q_{III} + 0,026Q_{III} - \\
& - 0,0005Q_{p2}^2 - 0,0005 Q_{III}^2 - 0,2054 - 0,0111Q_{p2} + 0,0111Q_{III} + 0,0003Q_{p2} Q_{III} - \\
& - 0,00015Q_{p2}^2 + 0,00015 Q_{III}^2 + 0,00078 Q_{II}^2 = 0.
\end{aligned}$$

В кінцевому вигляді третє рівняння буде таким:

$$\begin{aligned}
& 9,89 - 0,00043 Q_{III}^2 - 0,0065Q_{III} + 0,049Q_{p2} - 0,0007Q_{p2} Q_{III} + 0,00035Q_{p2}^2 + \\
& + 0,00078 Q_{II}^2 = 0.
\end{aligned}$$

Спростимо четверте рівняння:

$$\begin{aligned}
& 51 + 0,0005Q_{p2}^2 + 0,00015 (Q_{p2} + 7)^2 + 0,0001 (Q_{III} - 6)^2 + 0,0002 Q_{III}^2 - 94,49 + \\
& 0,00098 Q_{III}^2 = 0, \\
& - 43,49 + 0,0005Q_{p2}^2 - 0,00015(Q_{p2}^2 + 14Q_{p2} + 49) + 0,0001(Q_{III}^2 - 12Q_{III} + 36) +
\end{aligned}$$

$$+0,00118 Q_{III}^2 = 0,$$

$$-43,49 + 0,0005 Q_{p2}^2 - 0,00015 Q_{p2}^2 - 0,002 Q_{p2} - 0,00735 + 0,0001 Q_{III}^2 - 0,0012 Q_{III} +$$

$$+ 0,0036 + 0,00118 Q_{III}^2 = 0.$$

В кінцевому вигляді четверте рівняння буде таким:

$$-43,49 + 0,00035 Q_{p2}^2 - 0,002 Q_{p2} + 0,00128 Q_{III}^2 - 0,0012 Q_{III} = 0.$$

Таким чином, система рівнянь для визначення подач кожної з насосних станцій і витрат, що будуть надходити в кожний резервуар, буде мати вигляд:

$$46,14 - 0,00143 Q_I^2 + 0,017 Q_I - 0,0015 Q_{p1}^2 - 0,01 Q_{p1} = 0,$$

$$33,41 - 0,00128 Q_{II}^2 + 0,0124 Q_{II} + 0,0002 Q_{II} Q_{p2} - 0,0002 Q_{II} Q_{III} -$$

$$- 0,0124 Q_{III} - 0,0001 Q_{p2}^2 + 0,0002 Q_{p2} Q_{III} - 0,0001 Q_{III}^2 - 0,00005 Q_I^2 - 0,017 Q_I = 0,$$

$$9,89 - 0,00043 Q_{III}^2 - 0,0065 Q_{III} + 0,049 Q_{p2} - 0,0007 Q_{p2} Q_{III} +$$

$$+ 0,00035 Q_{p2}^2 + 0,00078 Q_{II}^2 = 0,$$

$$-43,49 + 0,00035 Q_{p2}^2 - 0,002 Q_{p2} + 0,00128 Q_{III}^2 - 0,0012 Q_{III} = 0,$$

$$Q_I + Q_{II} + Q_{III} - Q_{p1} - Q_{p2} - 121 = 0.$$

Розв'язавши цю систему числовими методами, отримаємо необхідні характеристики підживлювачів і резервуарів.

Питання для самоконтролю

1. Які групи рівнянь можна скласти для розв'язування задач перевіркових розрахунків?
2. Які групи рівнянь необхідно використовувати при розрахунках розгалужених мереж з одним підживлювачем?
3. Коли для визначення витрат кожної з ділянок розгалуженої мережі достатньо рівнянь тільки першої групи?
4. Яким чином аналізуються фактичні витрати води та втрати напору в мережах?
5. Яким чином результати гідравлічних розрахунків мережі впливають на можливості управління розподілом потоків?

Література

- 1.ДБН В.2.5-74:2013 Водопостачання. Зовнішні мережі та споруди. Основні положення проектування. [Чинний від 2014-01-01]. Вид. офіц. Київ : Мінрегіон України, 2013. 172 с.URL: <http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi72/0052303.pdf>.
2. Герасимов Г Г.. Гідролічні та аеродинамічні машини: підручник. Рівне : НГВГП, 2008. 241 с. URL: <https://ep3.nuwm.edu.ua/2264/1/076%20zah.pdf>.
- 3.Орлов В. О., Тугай Я. А., Орлова А. М. Водопостачання та водовідведення : підручник. Київ : Знання, 2011. 359 с.

Додаток А

Вихідні дані для розв'язування задач

Показник		Величина показника при останній цифрі залікової книжки									
Вид	Одиниця виміру	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Z_1	м	92	89	86	81	79	97	100	105	110	115
Z_2	м	70	68	65	61	58	75	80	85	90	95
Z_3	м	82	79	75	71	67	91	96	101	106	111
H_5	м	55,5	58,5	61	64	66	52	48,6	54,6	52	65,5
H_6	м	42	55	58	61	63,5	48	44	50	43,3	61,4
q_1	л/с	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35
q_2	л/с	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
q_3	л/с	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
q_4	л/с	2	3	4	5	6	7	8	7	6	5
q_5	л/с	3	5	7	9	11	9	8	7	5	4
q_6	л/с	5	9	7	8	12	9	6	5	4	10
q_7	л/с	4	5	6	7	6	5	4	3	2	2
q_8	л/с	10	9	8	7	6	5	4	3	2	5
q_9	л/с	5	6	7	8	9	10	9	5	6	4

q_{10}	л/с	10	9	8	7	6	5	7	9	8	5
$S_2 \times 10^4$	(для Q в л/с)	1,0	1,0	0,9	0,9	1,1	1,2	1,1	1,2	1,2	1,3
$S_3 \times 10^4$	(для Q в л/с)	1,9	1,8	1,7	1,6	1,5	1,6	1,7	1,8	1,9	2,0
$S_6 \times 10^4$	(для Q в л/с)	6	5	6	5	7	8	7	6	6	7
$S_7 \times 10^4$	(для Q в л/с)	9	10	11	12	11	10	9	10	11	10